

Den plzeňské keramiky

3. 6. 2017

Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické
Západočeské univerzity v Plzni

Den plzeňské keramiky

3. 6. 2017

Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické

Západočeské univerzity v Plzni

Vydala Západočeská univerzita v Plzni v roce 2018

ISBN 978-80-261-0767-5

© Západočeská univerzita v Plzni

© Věra Uhl Skřivanová (ed.)

Obsah:

Historie a vývoj keramické tvorby na KVK FPE ZČU v Plzni

- ▶ Založení katedry výtvarné výchovy
- ▶ Keramická tvorba na pracovišti

Den plzeňské keramiky

- ▶ Program
- ▶ Keramika v kontextu moderního a současného umění (teze) / Ladislav Daniel
- ▶ Japonská keramická tradice (teze) / Helena Honcoopová
- ▶ Den plzeňské keramiky / Věra Uhl Skřivanová

Výstava keramiků katedry výtvarné výchovy a kultury

- ▶ Miloš Franče
- ▶ Rudolf Podlipský
- ▶ Naděžda Potůčková
- ▶ Stanislav Poláček

**Historie a vývoj
keramické tvorby
na KVK FPE ZČU
v Plzni**

Založení katedry výtvarné výchovy

Pro výuku učitelů na 2. stupni základní školy byla v roce 1948 ustavena Vyšší pedagogická škola v Plzni, později transformovaná na Pedagogický institut či Pedagogickou fakultu v Plzni. Měla samozřejmě katedru výtvarné výchovy, v jejímž pedagogickém kolektivu působili známí výtvarní umělci, např. Jaroslav Krátký, Jan Wenig, Václav Vodák. Pro potřeby škol v pohraničí, tedy na Karlovarsku a Sokolovsku, byl v roce 1960 zřízen Pedagogický institut v Karlových Varech, který měl rovněž katedru výtvarné výchovy, na níž působili výtvarní

umělci činní v této oblasti. Patřili sem např. Otmar Homolka, Karel Retter, Bohumil Sedláček. Na obou vysokých školách byla výuka založená **na kresbě, malbě, dekorativním kreslení, písmu a modelování**. V polovině 60. let ukončil svoji činnost karlovarský institut a studium budoucích učitelů zcela přešlo do Plzně.

Miloš Franče
TALÍŘ „VEGETACE“ 1963
šamot s červenici

Keramická tvorba na pracovišti

Od 60. let 20. stol. se práce na katedře výtvarné výchovy PF intenzívně rozvíjela. Byl to zejména neúnavný **Miloš Franče, který vybudoval keramic-kou dílnu** v suterénu stávající budovy. Realizovala se zde také **sochařská příprava studentů pod vedením Jindřicha Jíši**. Dílna byla také vybavena 5 hrnčířskými kruhy, takže součástí vyučování bylo i klasické točení keramických předmětů. Miloš Franče, poslední hrnčíř v Plzni, jak žertem říkali v národopisném muzeu, dokonale tuto práci ovládal a mohl své zkušenosti předávat studentům,

z nichž mnozí však již byli absolventy keramických škol v Bechyni či Karlových Varech. Vznikaly práce točené na kruhu i odlévané dle vlastních forem. Katedra měla i své pece pro vypalování malých a středních formátů, ve kterých ale vznikaly i práce poměrně rozměrné.

Speciálním oborem práce Miloše Franče i jeho studentů pak byla **keramická malba, která je v oblasti keramické tvorby naprostou raritou**. Malířská díla vznikala často na plátech červenice či šamotu,

používaly se pro ni jak základní, tak někdy i neobvyklé keramické materiály, k nimž náležela různá barvítka, engoby, sole a kysličníky kovů, i samotné glazury, vše originálně kombinované.

Práce studentů velmi úspěšně **reprezentovaly FPE v Plzni na mnoha studentských soutěžích a přehlídkách, např. SVOČ**, vznikaly mimořádně kvalitní diplomové práce studentů a ty byly reprezentací školy, která umožňovala tak výbornou výuku.

Tato studentská zkušenost vedla následně u absolventů k vlastní tvořivé práci s dětmi, rozšiřovala jejich prostorové vnímání, haptickou zkušenost. Je pravdou, že postupně bylo snazší získat i nové keramické materiály pro školní výuku. Někdy bylo dříve s jejich zabezpečením tak zle, že sám Miloš Franče přivážel pro své studenty ještě mokré cihly přímo z cihelny. Tento pedagog působil na katedře tři desítky let, vybudoval keramickou dílnu na vysoké úrovni, dílnu důležitou pro výuku studentů i jejich následnou samostatnou

uměleckou práci. Po jeho odchodu do důchodu navazovala na jeho práci někdejší studentka **Naděžda Potůčková** a nadále reprezentovala výborné jméno výuky keramiky na katedře výtvarné kultury i mimo ni. Také její studenti i ona sama svou vlastní tvorbou přinášeli četné pozitivní výsledky, viditelné na výstavách, keramických přehlídkách či při dalších uměleckých aktivitách.

V současné době se ukazuje, že je dobré navázat na plodnou tvůrčí minulost pracoviště a opět

posílit výuku praktických předmětů, tedy i keramiky. „Vzdělávání budoucích výtvarných pedagogů je totiž založené na třech pilířích: praktické výtvarné a umělecké tvorbě, dějinách a teorii umění i vizuální kultury a neposledně oborové didaktice“ (dr. V. Uhl Skřivanová, současná vedoucí KVK).

PhDr. Jana Potužáková

Den plzeňské keramiky

DEN PLZEŇSKÉ KERAMIKY

NA KATEDŘE VÝTVARNÉ KULTURY
FPE ZČU V PLZNI

KLATOVSKÁ TŘÍDA 51 (2. PATRO)
306 14 PLZEŇ

3. 6. 2017

PROGRAM:

10.30 - 12.30 HOD. WORKSHOPY:
"CO UMÍ HLÍNA" (MgA. S. POLÁČEK)
"TOČÍME NA KRUHU" (Mgr. N. POTŮČKOVÁ)

12.30 - 14.00 HOD. PŘEDNÁŠKA:
"KERAMIKA V KONTEXTU MODERNÍHO A SOUČASNÉHO UMĚNÍ"
(PROF. L. DANIEL, UK V PRAZE)

14.10 - 16.10 HOD. WORKSHOPY:
"KERAMIKA V AKCI" (MgA. M. SEDLÁK, UK V PRAZE)
"TISKNEME KERAMIKU" (DR. R. PODLIPSKÝ)

16.10 - 17.40 HOD. PŘEDNÁŠKA:
"JAPONSKÁ KERAMICKÁ TRADICE"
(DR. H. HONCOPOVÁ, EMERITNÍ ŘEDITELKA SBÍREK
ORIENTÁLNÍHO UMĚNÍ NG V PRAZE)

17.50 - 18.30 HOD. VERNISÁŽ VÝSTAVY "TVORBA PLZEŇSKÝCH
KERAMIKŮ" (UVÁDÍ DR. V. UHL SKŘIVANOVÁ A MGR. J. HLOBIL)

Akce probíhá za finanční podpory Statutárního města Plzně a pod záštitou RNDr. Miroslava Randy, Ph.D., děkana FPE ZČU v Plzni.

Program

10.30–12.30 HOD. WORKSHOPY:

„Co umí hlína“ (MgA. S. Poláček)

„Točíme na kruhu“ (Mgr. N. Potůčková)

12.30–14.00 HOD. PŘEDNÁŠKA:

„Keramika v kontextu moderního a současného
umění“ (prof. L. Daniel, UK v Praze)

14.10–16.10 HOD. WORKSHOPY:

„Keramika v akci“ (MgA. M. Sedlák, UK v Praze)

„Tiskneme keramiku“ (dr. R. Podlipský)

16.10–17.40 HOD. PŘEDNÁŠKA:

„Japonská keramická tradice“

(dr. H. Honcoopová, emeritní ředitelka
Sbírek orientálního umění NG v Praze)

17.50–18.30 HOD. VERNISÁŽ VÝSTAVY

„Tvorba plzeňských keramiků“ (uvádí
dr. V. Uhl Skřivanová a Mgr. J. Hlobil)

▲ Workshop „Co umí hlína“

▼ Workshop „Točíme na kruhu“

Keramika v kontextu moderního a současného umění (teze)

Ladislav Daniel, červen 2017

Cílem přednášky bylo připomenout ryzí zdroje keramického myšlení a keramiky jako umělecké disciplíny, spjaté jak s počátky keramiky v paleolitu, tak s moderním a současným uměním. Keramiku Paul Gauguin označil na „**centrum umění**“ a poté se jí

věnovali přední umělci 20. století. Keramika sice pochází z paleolitu, ale dodnes nás jako umělecká disciplína vzrušuje. Patří do řemesla i do umění. V umění keramiky jsou významné: 1) dovednost kresby, 2) cí-
tění **barvy**, 3) výraz **materiálu**, 4) obratnost **ruky**

a 5) **umělecké myšlení**. Propojení **ruky s mozkem** umělce je klíčem ke keramice; propojení mimořádně obratné ruky s mimořádně koncentrovaným mozkem.

Keramika je tvořením něčeho z „ničeho“, z „bezcné“ hlíny, avšak nese i vesmírné podobnosti: Země je přece jen vychladlým tělesem (Paul Valéry). Keramika jako umění však může snadno ztratit svou „duši“ a jednostranně řemeslnicky se proměnit v „laciné nic“. Přednáška tedy chce zdůraznit,

že v **umění keramiky** je třeba udržovat smysl pro **řemeslnou práci** v nejvyšší myslitelné kvalitě za chvějivé soustředěné rovnováhy s **uměleckým myšlením**. V případě porušení této rovnováhy nevyhnutelně buď 1) zaniká umělecká myšlenka neschopností řemesla ji přesvědčivě vyjádřit, nebo 2) se umění banalizuje do konvenčního nebo pokleslého řemesla.

Moderní umělci se pro své vzory vrátili ke starověké nebo lidové keramice, protože dobovou

profesionální keramiku považovali za úpadkovou. Průkopníky na této cestě byli zejména Henri Matisse (1869–1954), Pablo Picasso (1881–1973), Joan Miró (1893–1983), Antoni Tàpies (1923–2012) a další včetně Čechů Otty Gutfreunda nebo Heleny Johnové a udrželi ji v kontextu moderního umění coby plnohodnotnou uměleckou disciplínu. Ve Španělsku dnes vyniká například Mallorčan Miquel Barceló (*1957), který svou zemi reprezentoval na Benátském bienále, kde keramiku vystavovali i Švýcaři Peter Fischli (*1952) a David

Weiss (1946–2012). Reprezentují ji dnes i Britové Grayson Perry (*1960) a Edmund de Waal (*1964) nebo Číňan Aj Wej Wej (*1957), z nichž poslední dva nyní společně vystavovali v Národní galerii v Praze.

Jejich výstava **Kneaded Knowledge – The Language of Ceramics**, převzatá ze Štýrského Hradce, byla v Praze nazvána **Otisky vědění – Řeč keramiky**, avšak tato slova lze v duchu výstavy spíše přeložit jako **Hnětené poznání – Jazyk keramiky**, neboť Edmund de Waal v katalogu říká: „To, co potřebuješ

vědět, zjišťuješ hmatem: dozvídáš se o sobě.“ A také: „Myšlení je skrze ruce a také rukama.“ Celá výstava je nesená idejí, vnitřně blízkou přednímu filozofu, sociologu a teoretikovi řemesla Richardu Sennettovi (*1943): „**Řemeslná práce je jen jiný způsob myšlení, ale nesmírně důležitý pro rozvoj mozku.**“

Richard Sennett staví zachování dnešní civilizace na oživení mizející práce rukou a na opětovném rozvoji dovedností řemesel, srovnatelných s hrou na hudební nástroje nebo se sporty a s dalšími

činnostmi, prováděnými rukama v těsné spojitosti s mozkem, kam se činnost rukou nenahraditelně zapisuje. Podobně se u dětí a v jejich výchově dnes postrádá činnost rukou. Zatímco se z umění v posledních dvou desetiletích práce rukama vytrácela, vracejí se umělecké disciplíny spojené s řemeslem naopak do centra pozornosti umělců i publika, jak o tom svědčí nejnovější výstavy v Rakousku, Německu, Francii a Velké Británii a v tomto smyslu keramika, stejně jako sklářství nebo textilní umění hledají nebo možná nacházejí svůj nový smysl.

Antoni Tàpies (1923–2012) *Dvě ruce*, 1983, šamot

Přednáška prof. Daniela ►
Keramika v kontextu
moderního a současného
umění

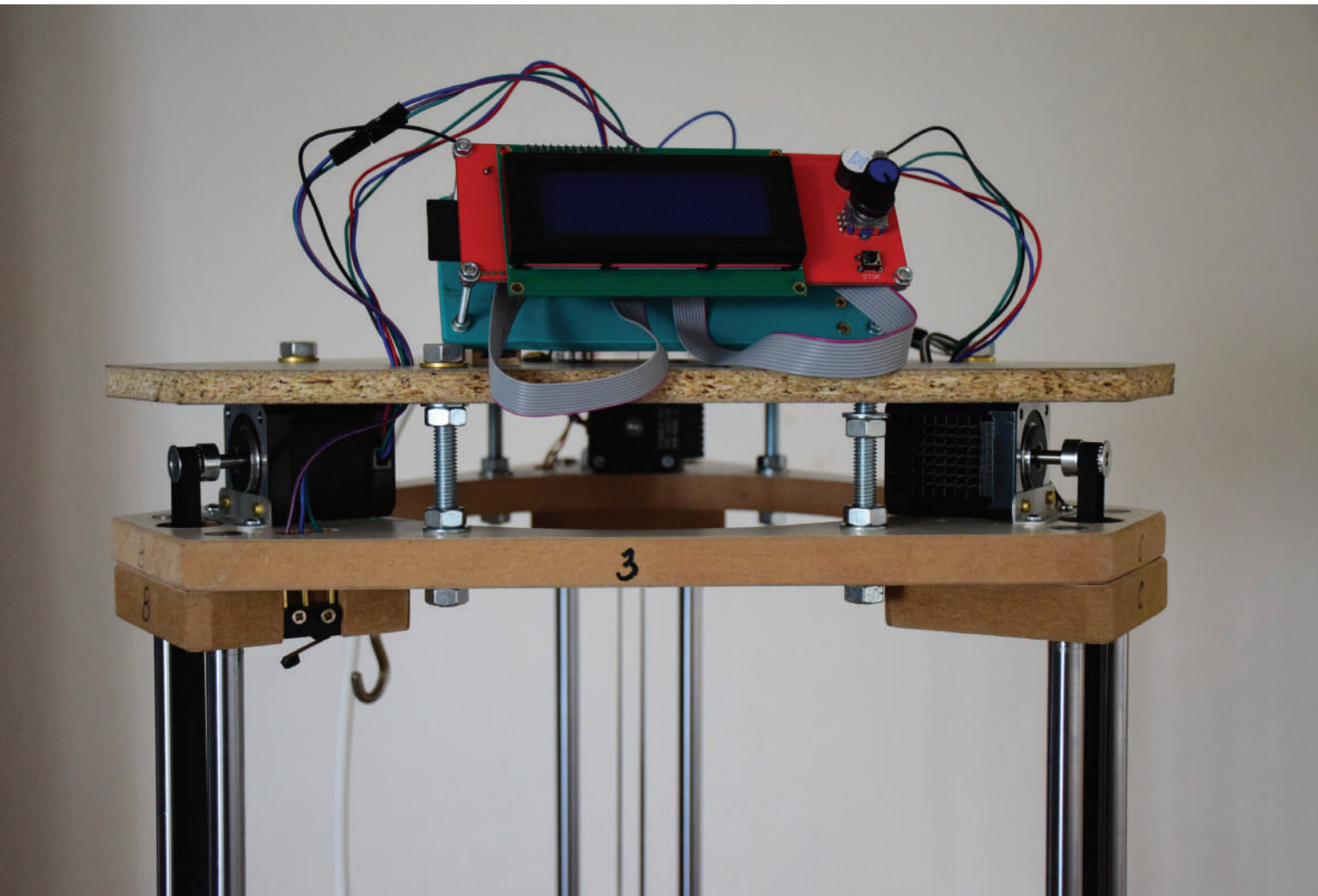
▲ Výsledné objekty – workshop „Keramika v akci“

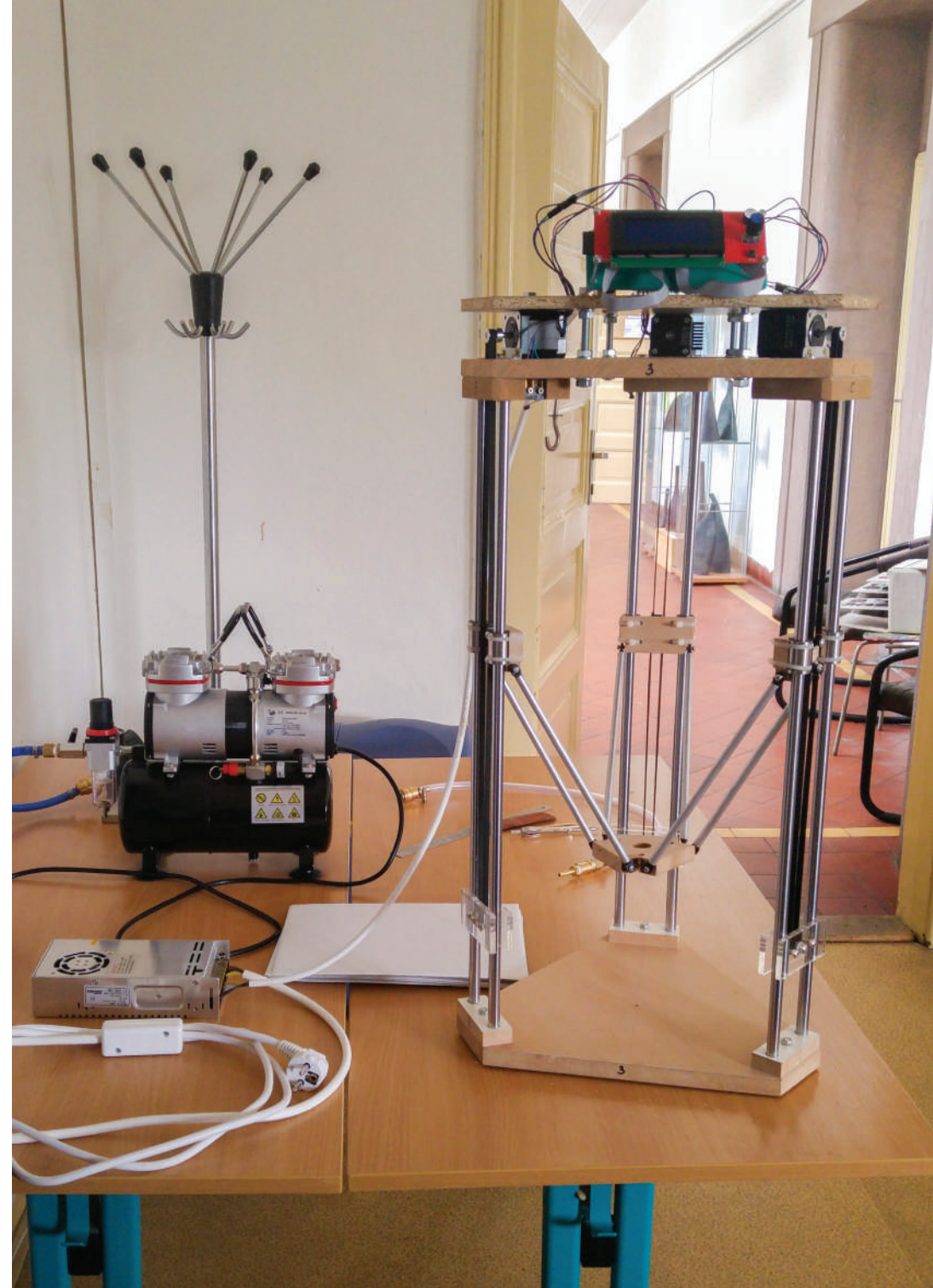
▲ Příprava plátů, workshop „Keramika v akci“

▼ Workshop „Keramika v akci“

▲ Workshop „Ttiskneme keramiku“
3D tisk keramiky

▼ Workshop „Ttiskneme keramiku“

Japonská keramická tradice (teze)

Helena Honcoopová

Japonská hrnčina typu Džómon dala jméno první vlně japonské populace a nejstarší fragmenty se datují od poloviny 11. století před naším letopočtem, takže je považována za nejstarší keramiku světa. V pozdějších tisíciletích však vznikala vyspělá a svěbytná keramika ve spojitosti s velkými kulturami v Číně a Korei a japonská keramika se až do konce 16. století rozvíjela pod kontinentálními

vlivy. S odkazy na vyspělou korejskou produkci je vhodné se seznámit s kameninou šesti archaických pecí v Japonsku a sledovat prudký vývoj originální japonské tvorby na sklonku 16. století spojený s kultem pití čaje. Ze stejné doby se datuje také vznik bohatě dekorované barevné keramiky kjótských dílen (kjójaki), a originální abstrahované tvary a dezény dílny Oribe a později

i Ninseiovy a Kenzanovy dekorativní „národní poklady“. V 17. století se k domácí keramické produkci připojila výroba exportního porcelánu, jejíž střediska v Aritě, Imari a později v Seto a Kutani se postupně soustředila na výrobu nejen modrobílého, kobaltem pod glazurou zdobeného porcelánu, ale už od konce 17. století také na typy bohatě zdobené emaily a zlatem nanášenými při druhém výpalu na glazuru, od 18. století převážně pro domácí trh. Keramika a porcelán konce 19. století, často určené pro vývoz, pak ohromily evropské sběratele

neobyčejnou kvalitou, různorodostí a bohatstvím dekorací. Po tomto historickém úvodu se zaměříme na ukázky moderní a současné keramiky – výsledky tisícileté tradice, jejichž kvalita, dostupnost a ohromující šíře a fantazie při volbě tvarů, barev, povrchových struktur i dekorů bere dech.

Den plzeňské keramiky

Věra Uhl Skřivanová

Katedra výtvarné kultury Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni pořádala 3. 6. 2017 den keramiky. Projekt byl realizován za finanční podpory statutárního města Plzeň a umožnil nabídnout studentům učitelství, ale také široké veřejnosti bohatý a komplexní program. Od 10.30 hod. až do večera probíhaly na pedagogické fakultě workshopy, přednášky

i výstava prací plzeňských keramiků. Hlavním cílem celé akce bylo připomenout bohatou keramickou tradici pracoviště a po desetileté pauze opět podpořit rozvoj keramické tvorby na katedře.

Miloš Franče vybudoval v 60. letech 20. století na pedagogické fakultě keramickou dílnu v suterénu budovy. Dobře vybavená dílna umožňovala vytváření

točené keramiky, odlévané i stavěné. Součástí dílny byly i pece pro vypalování také rozměrných keramických prací. Speciálním oborem Miloše Franče pak byla keramická malba za pomoci barvítek, engob, solí a kysličníků kovů a samotných glazur. Absolventi katedry tak odcházeli do praxe výborně připraveni (dr. J. Potužáková, úvodní slovo k výstavě).

V současné době se ukazuje, že je dobré navázat na tvůrčí minulost pracoviště a posílit výuku praktických předmětů. Vzdělávání budoucích výtvarných

pedagogů je totiž založené na třech pilířích: praktické výtvarné a umělecké tvorbě, dějinách a teorii umění i vizuální kultury a neposledně oborové didaktice.

Prof. L. Daniel ve své přednášce o keramice v kontextu moderního a současného umění připomenul citát R. Sennetta „Řemeslná práce je jen jiný způsob myšlení, ale nesmírně důležitý pro rozvoj mozku“. Vyzdvihl tak význam praktické tvorby pro harmonický rozvoj osobnosti a intelektu každého člověka.

Zamýšlel se nad pozicí keramické tvorby na hranici užitého a volného umění. Zároveň tak svou přednáškou poskytl východiska a argumenty pro znovuzavedení keramické tvorby v rámci pregraduální přípravy budoucích pedagogů.

Dr. H. Honcoopová představila v Plzni japonskou keramickou tradici jako východisko a inspiraci evropského umění. Obě přednášky pronesené ve velice přátelské a vlídné kolegiální atmosféře přivedly posluchače k hlubokému zamyšlení nad

tématem úcty k tradicím, významu rukodělné tvorby a otázky po hranicích umění.

Výstava plzeňských keramiků, kteří působili či působí stále na katedře výtvarné kultury, vypovídala o různých přístupech práci s keramickou hmotou. MgA. S. Poláček, absolvent Střední průmyslové školy keramické a sklářské v Karlových Varech, představil své práce na pomezí volné keramické tvorby a průmyslového designu. Na výstavě bylo možné zhlédnout jeho velkoformátovou digitální keramickou malbu

na obkladu nebo bílé reliéfy, které odkazují na jeho původní modelářské zaměření. Dr. R. Podlipský, absolvent stejné střední školy, představil svou točenou a stavěnou užitou keramiku. Mgr. N. Potůčková, absolventka Střední uměleckoprůmyslové školy v Bečyni, pak prezentovala svá díla od klasické práce točířské, přes keramický šperk, po volnou tvorbu stavěné keramiky z plátů zemité barevnosti.

Program „Dne plzeňské keramiky“ byl však složen také ze čtyř workshopů, v jejichž průběhu bylo

možné se seznámit a vyzkoušet si některé technologie i netradiční postupy při práci s keramikou. Kromě točení na kruhu nebo odlévání keramiky do formy se účastníci mohli zapojit do akčního workshopu, ve kterém MgA. M. Sedlák spolu se studenty vrhal rozličné předměty oproti keramickému plátu. Účastníci následně měli za úkol reagovat na náhodu a vzniklé otisky využít v rámci nově formovaného keramického objektu. Série workshopů pak vyvrcholila přestavením nového přístroje na tisk 3D keramiky, který sestrojil dr. R. Podlipský.

Den keramiky je následně zdokumentován v rámci katalogu, který alespoň částečně připomíná historii keramické tvorby na pedagogické fakultě v Plzni, ale také otevírá otázky po soudobých možnostech volné keramické tvorby i jejího vnímání v kontextu keramické tradice. Keramická tvorba pro studenty učitelství MŠ i 1. stupně, ale také studenty učitelství výtvarné výchovy na 2. stupni ZŠ a SŠ má totiž v sylabech pregraduálního vzdělávání učitelů budoucnost.

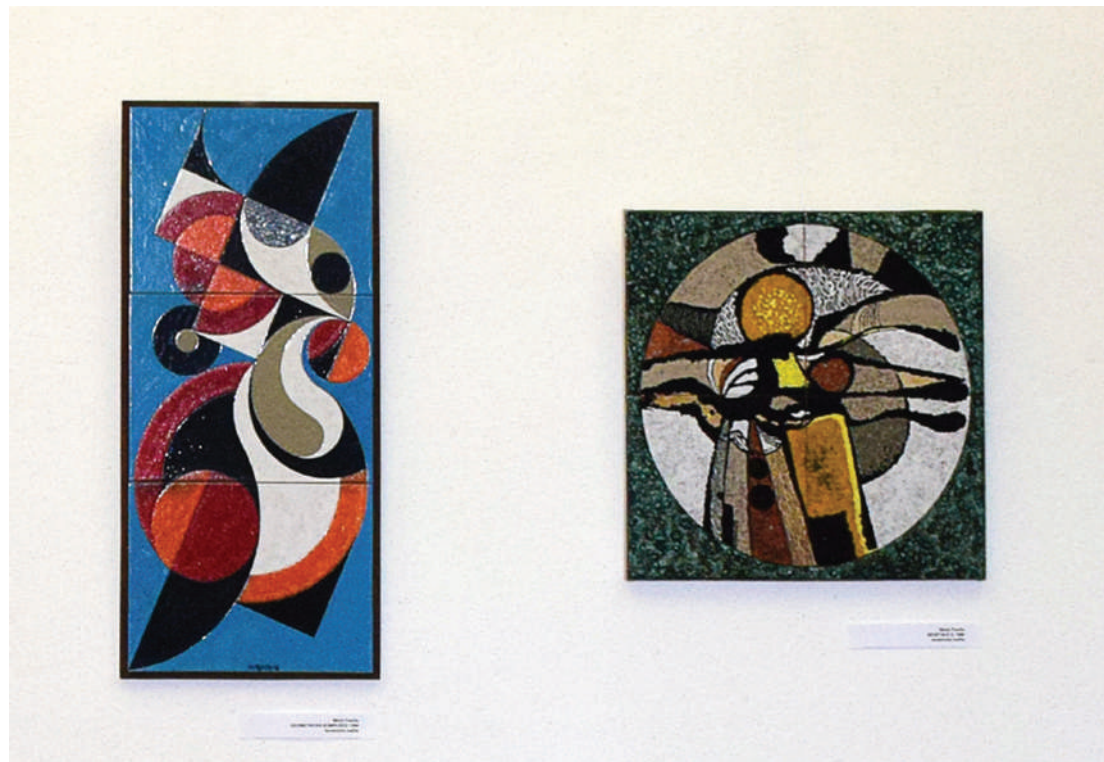

**Výstava keramiků
katedry výtvarné
výchovy a kultury**

Miloš Franče

▲ Keramický reliéf v klubovně
Pedagogické fakulty ZČU v Plzni
spoluautor Jindřich Jíša
1983

▲ **Vegetace I.**
keramická malba

▲ **Vegetace II.**
keramická malba

Vegetace 64 ►
1986, malba na keramice
56 x 38 cm

autor fotografie:
Ondřej Kocourek

Rudolf Podlipský

▲ Mísa
stavěná keramika

▲ Pohárek s nízkou nožkou
litá keramika

▲ Pohárek s nízkou nožkou
litá keramika

▲ Pohárky s vysokou nožkou
litá keramika

▲ Pohárek s vysokou nožkou
litá keramika

Naděžda Potůčková

Miska s dekorem ►
bílá kamenina, sklo,
kysličníky kovů
2017

◀ **Oheň**
červenice se šamotem,
kysličníky kovů
2012

Zlaté vejce ▶
červenice se šamotem,
kysličníky kovů
2012

◀ **Nekonečno**
francouzský šamot,
kysličníky kovů
2012

▲ **Váza se spirálou**
červenice, kysličníky kovů
2016

▲ **Vůně**
červenice, kysličníky kovů
2016

Stanislav Poláček

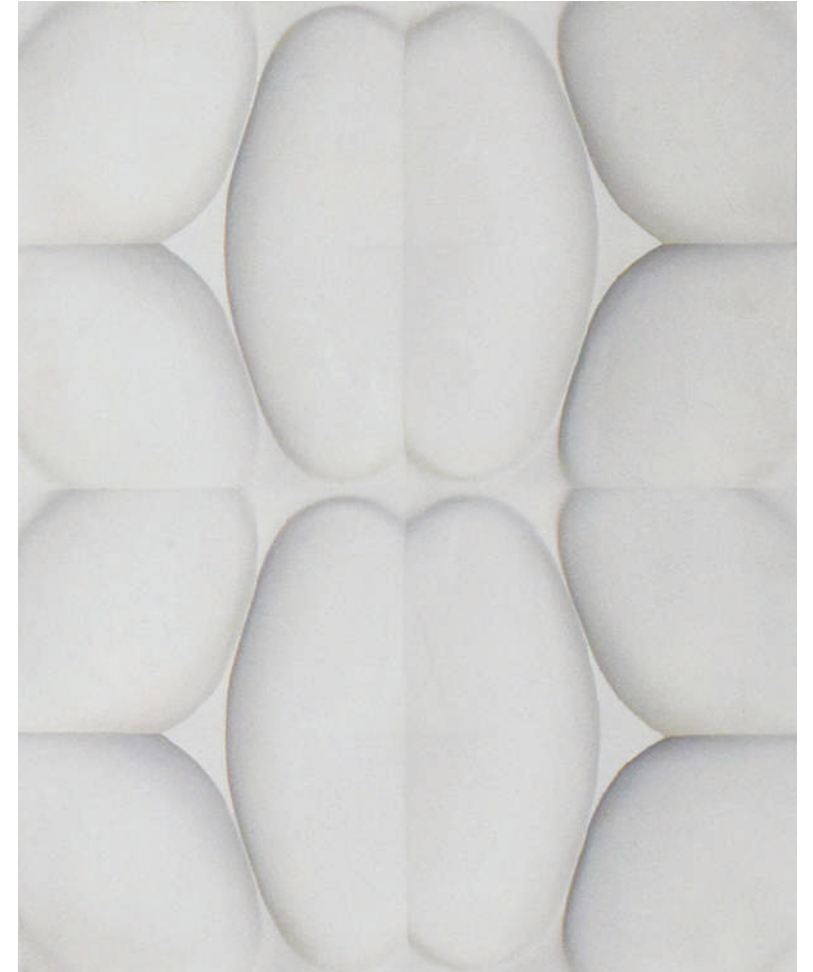
Oltář

keramická stěna dekorovaná
digitálním tiskem keramickými
pigmenty
180 x 230 cm, 2005

▲ **Konkávý III.**
sádrový reliéf 2008

Konkávý IV. ►
sádrový reliéf 2008

Den plzeňské keramiky

Editorka katalogu: Věra Uhl Skřivanová

Autoři textů: Věra Uhl Skřivanová, Jana Potužáková,
Ladislav Daniel, Helena Honcoopová

Grafické zpracování: Michaela Váchalová

Vydala: Západočeská univerzita v Plzni

P.O.Box 314, Univerzitní 8, 306 14 Plzeň

Vytiskl: Dragon Print, s.r.o.

Klatovská tř. 24, 301 00 Plzeň

První vydání, náklad: 100 ks, 62 stran

Plzeň 2018

ISBN 978-80-261-0767-5

